

Sirkku Rosenlöf

Terveydenhoitaja tavattavissa

Leenan tarina

TERVEYDENHOITAJA TAVATTAVISSA

© 2020 Sirkku Rosenlöf

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-9161-5

TERVEYDENHOITAJA TAVATTAVISSA

Leenan tarina

Sisällysluettelo

1 Kesälomamatka kotiseudulle.....	7
2 Kyläyhteisö ja terveyssisartyö 1960-luvulla	9
Kylä maaseudulla	9
Terveyssisaren työympäristö 1960-luvulla	15
Terveyssisar neuvolassa	19
Potilaat odottivat myös kotona	23
Kouluja oli hoidettavana monta	26
Eläkeläisneuvolat	29
Tuberkuloosin seulontatutkimukset	29
Toiveena perhesuunnittelu	30
3 Leenan lapsuus ja nuoruus	32
Koti maalaismaisemissa	32
Leenan ammatinvalinta	55
4 Leenan tie sairaanhoitajasta terveydenhoitajaksi	58
Leena sairaanhoitajana.....	58
Leena terveydenhoitajana.....	60
Vuorotyöstä päivätyöhön.....	61
Vasikka-aitaus	61
Vastasyntyneen hampaat	62
Olkipukki ja rotinarieska	63
Kenkä kastuu	63
Tolkku poika.....	64
Aamu-uninen murkku	64
Terveyskasvatustunti	65
Sivukoululla	66
Täisyynit.....	67
Kertausharjoitukset	68

Auto putosi ojaan	69
Viisi punaista postilaatikkoa.....	70
Puolen tunnin lenkkeilijä	71
Vaaleanpunainen possu	71
Sisäsiittoiset kissat	73
Haaremiaan varjeleva uroshirvi.....	74
Koira ja äänekkäät strutsit.....	75
Kättilön paluu kesälomalta.....	76
Suurperheen arkea	76
Kiukutteleva pikkutyttö	77
Gynekologinen tutkimus	78
Ehkäisyneuvolan alkuhaastattelu	79
Torakoiden valtakunta	79
Vastasyntynyt lapsi ja juustoleipä.....	81
Toisitko vessapaperia?.....	82
Hellan sytykkeet	83
Kyläläiset muistivat	84
Sodankäyneen papan tarina	84
Selkäläke	85
Identtiset kaksosmummot	86
Töihin työterveyshuoltoon	87
Työpaikkakäynti putkiasentajan työhön.....	87
Paternoster - hissi	88
Työpaikkaselvitys ulkorappaustyöhön	89
Avustus- ja humanitäärinen työ	89
5 Muistot elävät nykyhetkessäkin	98

1 Kesälomamatka kotiseudulle

Moottoritien maisemat vaihtuvat ja auton kilometrimittari kerää dataa. Liikennettä näyttää olevan melko paljon, sillä kyseessä on juhannuksen jälkiviikko. Työssä käyvistä ihmisistä suurin osa on aloittanut kesälomansa ja suuntaa kohti Suomen järvisuuta. Kun sieltä on kotoisin, sinne täytyy kesäisin aina palata, niin kuin muuttolinnut, jotka palaavat vuosittain synnyinsijoilleen. Maalta muuttaneet kaipaavat takaisin metsään, järvien rannoille, kotipoluille, myös kotikylän tanssilavalle, jossa soi ne ikivihreät valssit ja tangot, kuten Rantakoivun alla tai Metsäkukkia. Kuljettaja hyräilee noita sävelmiä ajaessaan.

Aamulla satoi. Nyt taivaalla näyttää liikkuvan poutapilviä, joiden välistä aurinko heijastelee tien pintaan. Osa tien pinnasta on vielä kosteaa, mutta pian auringon lämpö saa kosteuden haihtumaan. Talven jäljiltä puut olivat paljaana, kuin alastomina, mutta näin juhannuksen jälkeen luonto on pukeutunut jälleen vihreään juhlapukuunsa. Vehreys aivan kuin pursuaa puista ja pensaista, ruoho mukaan lukien. Ojanpientareilla on nähtävissä kukkivia koiranputkia ja joukossa muutamia metsäkurjenpolviakin. Varis kääntelee tien laidassa autosta heitettyä tyhjää McDonald`sin pussia luulen sieltä löytävänsä jotain syötävää.

Autossa soi musiikki. Leenan kädet lepäivät ratissa, rennosti, mutta vakaasti. Kiireisimmät autot näyttävät ohittavan, ehkä niillä on kiire päästä nopeasti määränpäähänsä, tarve ottaa liikenteessä myös riskejä, jotta pääsevät lämmittämään saunaa mökille. Leenalla on autossaan päällä vakionopeudensäädin. Matka taittuu tasaisesti, kiire ei ole minnekään, juuri nyt.

Leena antaa katseena levätä maisemissa. Pellot näyttävät suhteellisen tasaiselta. Joihinkin peltoihin on kylvetty kevätiljaa, joka näyttää olevan jo hennolla oraalla. Lokkiparvi hyppelehtii muokatulla pellolla ja etsii syötäväkseen matoja, välillä pää kallellaan kuunnellen matojen liikkeitä, jonka jälkeen ne nappaavat madon suuhunsa. Se käy nopeasti ja Leena tuumaa, että kuulo linnuilla täytyy olla tosi hyvä. Lokkien kirkuna kuuluu musiikin takaa. Hyvin pian moottoritie halkoo kallion ja sen jälkeisen

metsätaipaleen, jossa puut huojuvat rivissä, symmetrisesti, tietyn matkan päässä toisistaan. Lienee aikanaan alueelle istutettuja puita?

Matkan edetessä maisemat muuttuvat, metsäisiä taipaleita on enemmän ja siellä täällä pilkottaa taivaansinisen järven vesi. Joillakin rannoilla näyttää olevan jyrkkiä kallioita. Musiikkikappale vaihtuu ja tuon tutun kappaleen myötä Leenan ajatukset palaavat lapsuuden aikaan, 1960-luvun kyläyhteisöön, muistojen paikkaan, josta hän on lähtöisin. On kulunut aikaa siitä, mutta asiat palautuvat mieleen kuin eilinen päivä.

Leena pysähtyy kyläkaupalle, tankkaa auton, ostaa vielä joitakin puuttuvia elintarvikkeita mukaansa. Kyläkaupassa näyttää olevan tuttu henkilö kouluajoilta. Kotvan kuluttua hänen nimensäkin palautuu Leenan mieleen. Tuolla tutulla henkilöllä kylläkin jo hiukset pääläelta harvenneet ja silmälasit ovat löytäneen nenälle, mutta Leena tunnistaa hänet katseen ja äänen perusteella. Silmissä samanlainen pilke niin kuin lapsena, aina valmiina seuraavaan haasteeseen. Niinpä Leena vaihtaa tuttavan kanssa muutaman sanan.

–Nyt täytynee jatkaa matkaa, etteivät ruoat takakontin kylmäkassissa lämpene, nähdään taas, ehkä kaupassa tai kylällä, Leena sanoo, huikkaa lähtiessään ja jatkaa matkaansa. Pian hän istuu kotimökin portaille, huokaisee ja antaa ajatustensa liikkua vapaasti, aina 1960-luvulle saakka. Terveystenhoitajana hän palaa myös silloisen terveysisartyön alkulähteille ja muistelee, kun terveysisar pyöräili punaposkisena lapsuuden kotiin ruskea neuvolalaukku pyörän sarvessa keikkuen. Pihalla pääskysel tulevat tervehtimään Leenaa, lähimetsikössä kukahtelee käki.

2 Kyläyhteisö ja terveysisartyö 1960-luvulla

Kylä maaseudulla

Toukokuu on vaihtunut kesäkuuksi. Vireässä pikkukylässä, vesistöjen ympäröimänä, mäen päällä, sijaitsee keltaiseksi maalattu, kaksikerroksinen iso puutalo. Talon toiseen päätyyn on sijoitettu katettu avoterassi, johon johtivat muutamat vielä uudelta näyttävät puuportaat. Ikkunanpuitteet on maalattu valkoiseksi. Katolla näkyy kaksi savupiippua ja talon toisessa päädyssä näyttää olevan sisäänkäynti pienemmälle ovelle. Talon ja hiekkatien välissä on pieni piha, johon voitiin ajaa niillä muutamalla autolla, joita lähinnä taksimiehet olivat hankkineet kylän tarpeisiin.

Tien toisella puolella sijaitsee kylän kauppa, mistä kyläläiset käyvät ostamassa taloistaan puuttuvia elintarvikkeita, kuten sokeria, suolaa ja kahvia. Talot elivät tuolloin pitkälti vielä omavaraistaloudestaan ja mikäli kauppalista Leenan isältä sattui unohtumaan kotiin, hän tiesi, että ainakin sokeria ja suolaa perheessä tarvittiin ja varmuuden vuoksi täytti niillä kauppakassinsa. Leenan äiti ei siitä aina ilahtunut, vaan totesi,

– Taasko sinä sen kauppalistan unohdit?

– No, kyllä näitäkin tuotteita tarvitaan, mutta tämä tietänee uutta kauppareissua piakkoin.

Neuvolatalon takana on järvelle viettävä lehtimetsärinne, jossa puut huojuvat leppoisassa kesätuulesa. Aurinko paistaa puiden lomasta ja luo valonsäteitään vehreyttään pursuaviin, mataliin pensaisiin. Talon takapihalla näyttää jänis hyppellevän kesäpuvussaan pensaan alta toiselle ja näykkivän alkukesällä maasta pillkottavia, tuoreita voikukan lehtiä. Järven yläjuoksulla kohisee kaunis koski. Noita Saimaan vesistöjä olivat monet höyrylaivat kyntäneet jo vuosikymmenten ajan. Kanavassa laivojen vihellykset olivat olleet osana kylän arkipäivää. Useat kylällä avioituneet nuoret olivat lupautuneet toisilleen ostamalla kihlat kaupungista ja ylellisenä kulkupelinä kihlajaismatkalla he olivat käyttäneet höyrylaivaa, joka antoi matkalle erityisen nostalgisen tunnelman jo sinänsä tunteikkaaseen kihlareissuun.

Myös Leenan vanhemmat kertoivat kihlajaismatkastaan, joka oli tehty höyrylaivalla. Piirongin päällä lapsuuden kodin kamarissa Leena muistelee olleen valokuvan, jossa hänen vanhempansa kihlat ostettuaan olivat juoksemassa laivasatamaan kasvoillaan onnellinen ilme, jonka vain rakkauden täyttämä läikähdys rinnassa sai aikaan.

Ja kyllä Leenan vanhemmat hyvin toimeen tulivat, toisestaan välittämistä ja kunnioitusta heiltä näytti löytyvän vielä vuosikymmenienkin jälkeen. Kivi kiveä hioo ja ihminen toista, muistelee Leena vanhempiansa joskus todenneen.

Tuo laivareitti kuului myös luonnonnähtävyyksiltään Suomen kuuluisimpien reittien joukkoon. Kihlajaisten jälkeisenä viikonloppuna kihlaparien nähtiin usein nousevan uudelleen laivaan ja menevän kuuntelemaan kuulutuksia pitäjän kauniiseen puukirkkoon.

Laivalaiturille oli tuotu kymmeniä motteja koivuhalkoja höyrylaivoja varten. Pian kuitenkin dieselpolttoainetta käyttävät laivat syrjäyttivät höyrykoneet. Viihtyisän kanavamiljööön tuntumassa sijaisi myös kanavanvartijan tupa. Vartijan tehtävänä oli mm. hoitaa kanavan aukaisut ja sulkemiset, huolehtia, että puita ja vettä löytyi riittävästi höyrylaivan tarpeisiin ja myös huolehtia kanava-alueen turvallisuudesta. Kanavan seutu näet toimi tuolloin vesimatkailun solmukohtana. Myös maisemaristeilyt olivat helppo tapa kokea upea Saimaa ja nauttia sen kauniista maisemista.

Laivan saapuminen oli sosiaalinen tapahtuma, jossa ihmiset näkivät toisiaan, vaihtoivat tärkeimmät kuulumiset ja kokivat laivan tuovan tuulahduksen myös lähiseudun kaupungeista. Kanavaporttien sulkeuduttua ja laivan viheltäessä jäähyväisiksi pienten kylien asukkaat jatkoivat arkisia askareitaan. Lähtenyt laiva jätti jälkeensä savuvanan, joka haihtui hetken kuluttua ilmaan, koski jatkoi kohinaansa ja ihmiset hajaantuivat koteihinsa, kukin taholleen. Nähtiinpä jonkun turistin jäävän kanavalle heittelemaan uistinta tavoitteenaan saada saaliiksi koskessa uivia lohia.

Kosken kohina kuului kauaksi ylämaalle ja varsinkin keväisin siinä virtasi paljon vettä. Myös vilkkaan koskikaran nähtiin hyppelehtivän kiveltä toiselle ja menevän välillä piiloon veden alle. Ei tuo koskikara näyttänyt talvisinkaan palelevan, vaan touhusi ahkerana ruoanhakupuuhiissaan.

Saattoi kosken partaalla asioivakin katsoa veden kulkua pitkään, mieltiä

”Terveyssisar astuu koululuokkaan ruskea työlaukku käsivarrella keikkuen ja tuo jo tullessaan spriiin ja desinfektioaineen tuoksun”.

Tässä mukaansatempaavassa kirjassa kuvataan terveydenhuollon toimintaa ja elämää 1960-luvun maalaisyhteiskunnassa ja kuinka terveyssisaren työtä seurannut Leena hakeutui itse terveydenhoitajaksi.

Tarinat Leenan työuran varrelta ovat eläviä ja hauskoja, mutta myös koskettavia, samoin lapsuuden kotona ja koulussa tapahtuneet kommellukset ja seikkailut. Työsarka on ollut mielenkiintoinen ja haasteita täynnä. Työkentällä sattuu ja tapahtuu.

BoD

www.bod.fi